

3. Дністрянський М.С. *Геополітика: Навчальний посібник*. – Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2011. – 436 с.
  4. Космина В.Г. *Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу [монографія] / В.Г. Космина*. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 310 с.
  5. Кримський С.Б., Павленко Ю.В. *Цивілізаційний розвиток людства*. – К.: Фенікс, 2007. – 316 с.
  6. Кудряченко А.І. *Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов*. – К.: МАУП, 2004. – 296 с.
  7. Лукашевич В.М. *Глобалістика: Навчальний посібник – 2-ге видання, доповнене та виправлене*. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2005. – 440 с.
  8. Павлов О.І. *Тенденції розвитку цивілізації у контексті глобалізації: навчальний посібник / Національна академія управління при Президентові України*. – Вид. 3-є, стереотипне. – Одеса: Фенікс, 2015. – 283 с.
  9. Перфільєва А.О. *Посібник до вивчення курсу «Глобалістика»*. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2015. – 30 с.
  10. Пирожков С.І. *Цивілізаційний вибір України // Вісник НАН України*. – 2017. – № 1. – С. 30-35 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/114404/06-Pyrozkhkov.pdf>.
-

Дякун Ольга Василівна, студентка 1 курсу,
Делятинський Руслан Іванович, к. і. н.,
старший викладач кафедри гуманітарних та
фундаментальних дисциплін

РОЛЬ ТРАДИЦІЙНИХ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦЕРКОВ У КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (2014–2018 РР.)

Упродовж декількох років Церкви, за даними соціологічних досліджень, є лідерами «рейтингу довіри» в українському суспільстві [7, с. 9], а їх соціальна діяльність є вагомим складовим елементом суспільного життя. Суспільну роль Церков та розвиток їх мережі в незалежній Україні вивчали В. Єленський, С. Здіорук, М. Палінчак, В. Токман, Л. Филипович й ін. З огляду на незначну хронологічну віддаленість, недостатньо розкрито роль Церков після Революції Гідності. Метою дослідження є з'ясування ролі традиційних християнських Церков України (УПЦ КП, УАПЦ, УПЦ МП, УГКЦ, РКЦ) у формуванні української нації на сучасному етапі (2014–2018 рр.).

На початку ХХІ ст. традиційні християнські Церкви в Україні стали вагомим складовим елементом суспільного життя України, адже не тільки релігійно-церковні події, але й соціальна активність Церков помітно впливають на формування суспільної думки. Так, за даними соціологічного дослідження 2016 р., 66 % респондентів (порівняно з 60% – у 2000 р.) визнавали «вплив релігії на певні аспекти суспільного життя», зокрема, 65% вважали її «одним із важливих засобів відродження національної самосвідомості і культури», 50% (замість 34% у 2014 р.) – «елементом політичного життя» [5, с. 24]. погоджуємось із думкою В. Токмана, що «Революція Гідності та подальша російська агресія істотно позначилися на змісті й структурі суспільної активності релігійних організацій. Майдан 2013–2014 років чи не вперше

представив церкву як доволі потужну інституцію громадянського суспільства, довів її спроможність гуртуватися навколо обстоювання базових прав і свобод українських громадян, європейського поступу України» [6, с. 3].

За увесь період незалежності України мережа релігійних організацій зросла з 9.944 у 1991 р. до 35.184 у 2010 р. [3, с. 86; 4, с. 31]. На сучасному етапі динаміка їх розвитку стабілізувалася: якщо у 2014 р. було 37.209, то вже 2015 р., враховуючи відсутність даних в окупованому Росією Криму, – 35.317, а у 2018 р. – 36.184 організацій [1]. Водночас рівень декларованої релігійності залишився високим: віруючими визнали себе 70% громадян (проти 76% у 2014р.); атеїзм засвідчили 9% опитаних [5, с. 22].

Абсолютну більшість у мережі релігійних організацій України складають християнські Церкви – 34.851 організацію, або 97 % [6, с. 1]. Переважну більшість серед християн становлять православні (19.357 організацій у 2014 р., 18.934 у 2015 р., 19.453 у 2018 р.), репрезентовані трьома найбільшими конфесіями [1]. Так, під юрисдикцією УПЦ (МП) як складової РПЦ перебуває більшість організацій (13.053 у 2014 р., 12.566 у 2015 р., 12.653 у 2017 р., або 65 %); УПЦ КП – 5.264 у 2017 р. (4814 у 2014 р., 5.319 у 2018 р.); УАПЦ – 1.239 у 2017 р. (1.237 у 2014 р., 1.211 у 2018 р.) [1; 7, с. 1]. Дещо відмінну картину релігійної мапи України можна сформулювати на підставі соціологічних досліджень 2016 р., коли більшість громадян (65%) відносили себе до православ'я. Парадоксальним, порівняно з офіційною статистикою, виглядає співвідношення прихильників УПЦ (МП) (15 %) і УПЦ КП (25 %). Помітна тенденція зменшення прихильників УПЦ (МП): у 2010р. – 24 %, у 2017 р. – 15%. Натомість зростає число прихильників УПЦ-КП: порівняно з 2000р. – з 12% до 25%; найбільш помітно на Сході країни (з 3% до 19%), у Центрі (з 18% до 35%) та на Заході (з 20% до 36%). Одним із чинників зростання числа вірних УПЦ-КП є церковне самовизначення «просто православних», частка яких зменшилася з 39% у 2000р. до 21% у 2016р. [5, с. 22-23]. Це, на думку М. Палінчака, свідчить, що «соціальна база, яка здатна забезпечити зростання православної церковної мережі в майбутньому, є значно ширшою за існуючі показники інституціалізації діючих в Україні православних церков» [4, с. 32].

Католицький напрям на конфесійній мапі України репрезентують УГКЦ (3.949 організацій у 2014 р., 3.957 – у 2015 р., 3.534 – у 2016 р., 3.562 – у 2017 р., 3.604 – у 2018 р.) та РКЦ в Україні (1.130 організацій у 2014 р., 1.119 – у 2015 р., 1.114 – у 2016 р., 1.117 – у 2017 р., 1.122 – у 2018 р.) [7, с. 2; 8–12]. Експерти констатують динамічний розвиток УГКЦ – «другої визначальної величини в релігійному житті України» [4, с. 32]. Так, за статистикою, число громад УГКЦ у 2015–2018 рр. стабільно зростає у більшості областей, крім п'яти областей Сходу і Центру [1]. Тим часом, за даними соціологічних досліджень, до ГКЦ відносили себе 7,5 % у 2010 р., 7,8 % у 2014 р. і 6,5 % у 2016 р.; при цьому в регіональному розрізі частка греко-католиків переважала на Заході країни (37,2 % у 2010 р. та 29,9 % у 2016 р.), зросла на Півдні (з 0,3 % у 2013 р. до 0,5 % у 2016 р.), зменшилась у Центрі (з 1,2 % у 2013 р. до 0,4 % у 2016 р.) і зникла на Сході (з 0,8 % у 2010 р. до нуля у 2013–2016 рр.) [5, с. 29].

Отже, динаміка розвитку мережі традиційних християнських Церков в Україні 2014–2018 рр. засвідчила якісну трансформацію релігійних інституцій.

Суспільна позиція та діяльність традиційних християнських Церков в Україні у 2014–2018 рр. розгорталася в декількох напрямках. Одним з них є забезпечення через інститут капеланства духовної опіки військовослужбовців на фронті, соціально-психологічної реабілітації учасників АТО, облаштування тимчасово переміщених осіб із зони бойових дій, спростування завідомо неправдивої інформації стосовно України; тут особливу соціальну активність проявляють УПЦ КП, УГКЦ і РКЦ, частково УПЦ (МП) [6, с. 5-6]. Представники УПЦ КП та УГКЦ провадять також активну дипломатичну, міжнародну діяльність, спрямовану на формування позитивного іміджу України [6, с. 6-7; 7, с. 4-5]. На цьому фоні контрастують окремі, але достатньо численні факти антиукраїнської діяльності представників УПЦ МП – від неповаги до захисників України та поширенні ідей «руського миру» до безпосередньої участі в терористичних формуваннях «ДНР» і «ЛНР», внаслідок чого СБУ та поліція розслідують близько 100 карних справ щодо священників УПЦ МП [7, с. 5-7]. Зважаючи на канонічний взаємозв'язок УПЦ (МП) з РПЦ й наявність прямих угод РПЦ з Міноборони, МВС і ФСБ Російської Федерації, діяльність представників УПЦ (МП), на думку експертів, «значною мірою впливає не лише на стан духовно-ціннісних орієнтацій українських громадян, а й прямо підриває національну безпеку держави» [7, с. 7]. Тому 2016 р. група депутатів ініціювала законопроект «Про особливий статус релігійних організацій, керівні центри яких знаходяться в державі, яка визнана Верховною Радою України державою-агресором», яким передбачено перереєстрацію громад УПЦ (МП) при умові визнанням ними територіальної цілісності України [2]. Натомість, діяльність капеланів інших традиційних Церков України, служить позитивним прикладом впливу релігійних інституцій на скріплення національної самосвідомості військовослужбовців.

Продуктивна соціальна діяльність традиційних християнських Церков сприяла зміні державної політики у сфері релігії, завдяки чому за останні роки релігійні організації отримали право на заснування загальноосвітніх навчальних закладів, домоглися державного визнання дипломів та наукових ступенів, отриманих у системі закладів духовної освіти, врегульовано функціонування інституту капеланства у Збройних Силах України та Національній гвардії [6, с. 8]. У квітні 2018 р. президент П. Порошенко ініціював звернення до Константинопольського патріарха з проханням надати Томос про автокефалію Помісної УПЦ [7, с. 8]. Позитивне рішення патріарха, очевидно, сприятиме консолідації української нації. Це відображає загальну тенденцію громадської думки: 35 % респондентів переконані в тому, що Церква та релігія мають бути національно орієнтованими [5, с. 23].

Отже, аналіз розвитку мережі традиційних християнських Церков в Україні у 2014–2018 рр. засвідчує зростання чисельності та якісну трансформацію релігійних організацій, розгортання соціально значущої діяльності, початок становлення партнерської моделі державно-церковних

відносин, ініціювання процесу об'єднання та автокефалізації українського православ'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні (станом на 1 січня 2014 р., 1 січня 2015 р., 1 січня 2016 р., 1 січня 2017 р., 1 січня 2018 р.)* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/>.
2. *Онуфрій вивпросив у Кіріла особливий статус для УПЦ МП (30 листопада 2017)* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/11/30/7163837/>.
3. *Палінчак М Мережа релігійних організацій в Україні: стан і перспективи розвитку* // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* – 2015. – Вип. 35. – Ч. 1, том. 1. – С. 86-90.
4. *Палінчак М Правове регулювання державно-церковних відносин у сучасній Україні* // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* – 2014. – Вип. 26. – С. 31-34.
5. *Релігія, Церква, суспільство і держава: два роки після Майдану (інформаційні матеріали до чергового засідання постійно діючого Круглого столу «Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин» 26 травня 2016 р. за сприяння Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.* – К., 2016. – 44 с.
6. *Токман В.В. Соціально значуща діяльність релігійних організацій України в сучасних суспільно-політичних умовах (вересень 2017 р.)* / Відділ гуманітарної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень. – 12 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/relig org Ukr-953e2.pdf](http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/relig_org_Ukr-953e2.pdf).
7. *Токман В.В., Здіорук С.І. Стан, тенденції та перспективи релігійно-церковної ситуації в Україні за підсумками 2017 року* / Відділ гуманітарної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень. – 13 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/religiya-66ba8.pdf>.

Кокура Вікторія Володимирівна, студентка 3 курсу,
Сабецька Тетяна Ігорівна, к.е.н.,
доцент кафедри гуманітарних та
фундаментальних дисциплін

СУТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах в Україні спостерігається традиційна недооцінка значення гармонізації соціальних відносин. Безпрецедентна соціальна диференціація, масове поширення бідності, спроба перекласти тягар кризових явищ на плечі пересічних громадян, зниження рівня якості їхнього життя – такими є результати соціальної безвідповідальності держави і бізнесу, громадянського суспільства. Небажання та неготовність суб'єктів господарювання у критичних ситуаціях надавати переваги соціально значущим інтересам і цілям, а також небажання відійти від вузькогрупових, корпоративних, тимчасових пріоритетів призводить до швидкого накопичення протестного потенціалу в суспільстві, зростання соціальної напруженості та виникнення конфліктних ситуацій.

Проблема участі бізнесу у вирішенні соціальних завдань стала предметом досліджень та наукових дискусій українських і зарубіжних вчених,